

**INGLIZ TILIDA TINGLAB TUSHUNISH KO'NIKMASINI
RIVOJLANTIRISH USULLARI**

Alfraganus universiteti

Ijtmoy fanlar fakulteti

Logopediya yonalishi

3 kurs talabasi

Turg'unboyeva Feruza

Shuxrat qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tilida tinglab tushunish (listening comprehension) ko'nikmasini rivojlantirish masalalari yoritiladi. Tinglab tushunish til o'rganish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, tilni egallashda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Maqolada tinglab tushunishning nazariy asoslari, uni rivojlantirishning samarali metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlari hamda amaliy qo'llanilish yo'llari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Tinglab tushunish, ingliz tili, kommunikativ kompetensiya, eshitish materiallari, autentik matn, multimedia texnologiyalari, interaktiv metodlar.

**СПОСОБЫ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ АУДИРОВАНИЯ НА
АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

Аннотация: В данной статье рассматривается развитие навыков аудирования на английском языке. Аудирование является неотъемлемой частью процесса изучения языка и оказывает непосредственное влияние на формирование коммуникативной компетенции при его освоении. В статье анализируются теоретические основы аудирования, эффективные методы его развития, возможности информационно-коммуникационных технологий и способы их практического применения.

Ключевые слова: Аудирование, английский язык, коммуникативная

компетенция, аудиальный материал, аутентичный текст, мультимедийные технологии, интерактивные методы.

WAYS TO DEVELOP LISTENING SKILLS IN ENGLISH

Abstract: *This article examines the development of English listening skills. Listening is an integral part of the language learning process and directly influences the development of communicative competence during acquisition. The article analyzes the theoretical foundations of listening, effective methods for its development, the capabilities of information and communication technologies, and their practical application.*

Keywords: *Listening, English language, communicative competence, auditory material, authentic text, multimedia technologies, interactive methods.*

Globalizatsiya jarayonida ingliz tili butun dunyo bo'ylab xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya, biznes va axborot almashinuvi vositasi sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda xalqaro konferensiyalar, ilmiy tadqiqotlar, iqtisodiy aloqalar va madaniy hamkorlikning katta qismi ingliz tilida olib borilishi uning universal til sifatidagi o'rnini yanada mustahkamlamoqda. Shu sababli ingliz tilini samarali o'rganish nafaqat ta'lim jarayonida, balki shaxsning kasbiy rivojlanishi va ijtimoiy hayotida ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Ingliz tilini egallashda to'rt asosiy ko'nikma o'qish, yozish, tinglash va gapirish bir-birini to'ldiruvchi muhim komponentlar hisoblanadi. Ulardan tinglab tushunish (listening comprehension) ko'nikmasi alohida ahamiyatga ega, chunki u real hayotiy muloqotda birinchi navbatda zarur bo'lgan kommunikativ malakani shakllantiradi. Tilni faqat o'qish yoki yozish orqali emas, balki tinglab tushunish va eshitilgan nutqni qayta ishlash orqali to'laqonli o'zlashtirish mumkin.

Tinglab tushunish o'quvchining nutqiy faoliyatida samarali muloqot olib borish, eshitilgan matndan muhim ma'lumotlarni ajratib olish, asosiy g'oyani anglash va unga mos kommunikativ javob berish qobiliyatini shakllantiradi. Bu

jarayonda nafaqat soʻz va jummalarni anglash, balki intonatsiya, talaffuz, nutq tezligi va kontekstni toʻgʻri tushunish ham muhim hisoblanadi.

Zamonaviy taʼlim tizimida tinglab tushunish koʻnikmasini rivojlantirish oʻquvchilarning ingliz tilida erkin muloqot qilishi, turli manbalardan olingan maʼlumotlarni qayta ishlashi va kundalik hayotda amaliy qoʻllay olishini taʼminlaydi. Shu bois taʼlim jarayonida tinglab tushunish mashqlarini tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etish, autentik materiallar hamda texnologik vositalardan foydalanish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Tinglab tushunishning nazariy asoslari, Tinglab tushunish til oʻrganishning reseptiv turi boʻlib, nutq faoliyatining asosiy komponentlaridan biri sanaladi. Psixolingvistik nuqtayi nazardan qaralganda, tinglab tushunish jarayoni bir nechta bosqichdan iborat: Eshitilayotgan signallarni qabul qilish, leksik va grammatik birliklarni idrok etish, kontekst asosida maʼno ajratib olish, umumiy mazmunni tushunib, kommunikativ vaziyatga moslashtirish. Bu bosqichlar samarali amalga oshishi uchun oʻquvchilarni turli tinglash materiallari bilan muntazam mashq qilishga oʻrgatish talab etiladi.

Tinglab tushunish koʻnikmasini rivojlantirish usullari:

- **Autentik materiallardan foydalanish,** radio eshittirishlari, podkastlar, kino va seriallar, ingliz tilidagi qoʻshiqlar oʻquvchilarning tabiiy nutqqa moslashuvini kuchaytiradi.

- **Multimedia texnologiyalaridan foydalanish,** interaktiv dasturlar, mobil ilovalar, onlayn darslar tinglash jarayonini yanada samarali qiladi.

- **Bosqichma-bosqich tinglash mashqlari,** qisqa matnlardan boshlab murakkab suhbatlarga oʻtish orqali oʻquvchilarning tinglab tushunish darajasi rivojlanadi.

- **Oʻyinli metodlar** “rol oʻynash” mashqlari, tinglab keyin savollarga javob berish, oʻyin shaklidagi topshiriqlar tinglashni qiziqarli qiladi.

- **Integratsiyalashgan yondashuv,** tinglashni gapirish, oʻqish va yozish faoliyatlari bilan uygʻunlashtirish samaradorlikni oshiradi.

Taʼlim muassasalarida ingliz tili darslarida multimedia doskalari,

audiovizual vositalar, internet resurslari yordamida tinglash mashqlari tashkil etilishi mumkin. O'quvchilar mustaqil ravishda turli onlayn platformalardan foydalanib, o'z eshitish malakasini mustahkamlashlari mumkin. Shuningdek, kichik guruhlarda suhbat tinglash va muhokama qilish mashqlari o'quvchilarni faol muloqotga jalb etadi.

Ingliz tilida tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirish zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Chunki bugungi globallashuv davrida nafaqat yozma, balki og'zaki muloqot orqali ham samarali axborot almashish katta ahamiyat kasb etmoqda. Tinglab tushunish ko'nikmasi o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda ingliz tilidan foydalanish qobiliyatini kuchaytiradi, ularni turli manbalardan olingan ma'lumotlarni tez va to'g'ri idrok etishga o'rgatadi hamda kommunikativ kompetensiyani shakllantiradi.

Mazkur ko'nikmani rivojlantirishda autentik materiallardan foydalanish, multimedia texnologiyalarini joriy etish, tinglash mashqlarini bosqichma-bosqich tashkil etish, shuningdek interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi va samaradorlikni oshiradi. Bundan tashqari, o'qituvchilarning metodik mahorati, dars jarayonida tinglashni gapirish, o'qish va yozish faoliyatlari bilan integratsiyalashuvi ham o'quvchilarning natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu bois ingliz tili o'qituvchilari tinglab tushunish mashqlarini ta'lim jarayoniga tizimli ravishda kiritishlari, yangi texnologik vositalardan samarali foydalanishlari va o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlashlari lozim. Faqat shundagina tinglab tushunish ko'nikmasi nafaqat o'quvchi, balki kelajak mutaxassisning ham til kompetensiyasini yuksak darajada shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

- 1 Braun, HD Til o'rganish va o'qitish tamoyillari . Pearson Education, 2014 yil.
2. Rost, M. Tinglashni o'rgatish va tadqiq qilish. Routledge, 2011 yil.
- 3 Harmer, J. Ingliz tilini o'qitish amaliyoti. Pearson Longman, 2007 yil.
- 4 Underwood, M. Tinglashni o'rgatish. Longman, 1990 yil.
- 5 Field, J. Til sinfida tinglash. Kembrij universiteti nashriyoti, 2008 yil.